

מראי מקומות- גיטין ה'

שלמדו הוא, והא דאי"צ לומר בפ"נ הוא משום דמלתא דלא שכיחא לא גזרו בה רבנן. וכ' הרמב"ן דא"א לומר כן, שהרי בהמשך אי' דשנים אי"צ לומר בפנינו וכו', ואם מיירי קודם שלמדו, הרי זהו כנגד הגמ' לעיל (ב:): דאי' דלרבה גם באתיוהו בי תרי צריכינן לומר בפ"נ. וע"ע בפנ"י דכ' דאינן שייך לומר סברא זו, דא"כ למה צריך קיום בחותמיו בכלל [ומה דהרמב"ן לא הק' כן, משמע דס"ל דזה ל"ק, ואולי משום דרק הדין דצריך לשמה הוא משום "גזירה", אבל מה שצריך קיום שטרות הוי דין בכל השטרות, וא"כ שפיר י"ל דאפי' בציור דלא שכיח אמרי' תקנה זו]. והפנ"י פי' דרק לאחר שלמדו אמרי' כן, דהוי כמו גזירה לגזירה, ולכן בכה"ג דעכ"פ במלתא דלא שכיחא לא גזרי' [ולכאוו' פשוט דס"ל דאי"צ גזירה לגזירה ממש, דא"כ באמת למה תקנו כלל לאחר שלמדו].

(ד) **והא אשה דלא שכיחא היא- הק' הריטב"א,** דלמא מיירי המשנה קודם שלמדו, וא"כ שפיר צריכה לומר בפ"נ מעיקר הדין. ותי' בשם ר"ת דכיון דמקומי' הך מתני' דאינו יכול לאחר שלמדו, והמשנה דהאשה שמביאה הוא לאחר משנה דאינו יכול, א"כ בחד מסכת לא אמרי' דאינן סדר למשנה, ואם המשניות הקודמות מיירי לאחר שלמדו, א"כ גם המשניות האחרונות כן, וכ"כ תוס' בתוך דבריו.

(ה) **אי הכי בעל נמי- ולכאוו' תמוה,** מה ענין קו' זו לכאן, הרי זהו קו' בעלמא, מהו החילוק בין הבעל לשליח (ואפי' לאחר שתי' תוס' למה זה ק' לרבה ולא לרבא, מ"מ ק', למה הק' לרבה דוקא כאן). וכ' התוס' הרא"ש דגם בקו' הגמ' ידע הסברא דהשתא מנקט נקיט ליי' ערעורי קא מערער וכו', אלא דס"ל דעכ"ז יש להצריכו לומר בפ"נ כדי שלא תחלוק בשליחות. אבל מ"מ ק', דמה שייך הסברא דלא תחלוק בשליחות להבעל, הרי הבעל אינו מגרש בתורת שליחות. וכ' הרשב"א דלאו דוקא שליחות, אלא במביא קאמר. ובתי' הריטב"א כ' דכיון דהבעל דומה לשליח, לימא דכדי שלא תחלוק בשליחות גם הוא יהי' צריך לומר בפ"נ, והתי' הוא דליכא למטעי בין בעל לשליח כלל, דהא טעמא דבעל וכו'. [ולפי הרשב"א, מה דתקנו כן באשה ולא

(א) **אילימא חרש- כ' תוס',** דמה דלא אמרי' אלם או מי שלא ראה כתיבת הגט, היינו דא"כ הול"ל ולא אמר. וע' בשו"ת ריב"ש (ר"מ) דכ' דלא הי' יכול לתרץ קו' תוס' דלא מוקמי' באלם משום שהוא יכול לכתוב עדותו, דהא יש חסרון של מפייהם ולא מפי כתבם (וכמו שהבאנו לעיל מהמהרש"א). וע' בבית שמואל (קמ"ב, י"א) שהביא מש"כ הריב"ש בסי' תי"ג, דיכול לכתוב בפ"נ, וכ' הב"ש לחלק, דהיכא דיכול לדבר, אז גם יכול לכתוב עדותו, אבל היכא דאינו יכול לדבר, אז כתיבתו לא מהני. [ולא ביאר הסברא, ויש לעי' אם כוונתו הוא משום דאם יכול לדבר אז יש עליו "תורת עד", ולכן יכול לכתוב, או משום דאמרי' דכיון דראוי לבילה אין בילה מעכבת בו, וצ"ע.]

(ב) **הכל כשרים להביא את הגט חוץ מחשו"ק- פרש"י,** דלאו בני דעה נינהו ואין יכולין להעשות שליח לגרשה. והק' השערי חיים (נ"ח, א', ב'), למה צריך להא דלאו בני שליחות נינהו, תיפוק ליי' דלאו בני דעה נינהו, ולכן אינו יכול לפעול חלות גירושין, ולכן ממילא אינם יכולים להיות שליח על גירושין. והוכיח מזה דאף דהקטן עצמו אינו יכול לגרש אשתו דיליי' (אם הי' שייך שיהי' לו אשה, כמו ביבום, או פקח שנתחרש או נשתטה), מ"מ אם הי' שייך אצלו שליחות, יהי' יכול להיות שליח לגירושין, דס"ל לרש"י דהיכא שהבעל עושה שליח לגירושין, אין השליח פועל הגירושין, אלא המשלח פועל בהגירושין, וא"כ אי"צ דעת השליח כלל, רק דעת המשלח, ורק משום דאין שייך שליחות לחשו"ק אמרי' דאינו יכול להיות שליח לגירושין.

(ג) **פקח ונתחרש מלתא דלא שכיחא היא, וכו'- העיר הפני יהושע,** לימא דה"ה לענין קודם שלמדו הי' שייך לומר כן, דהיכא דלא שכיח לא גזרו רבנן, אלא סמכו על הרוב בקיאין, ולמה צריכינן לומר דמיירי לאחר שלמדו. וע' ברמב"ן (ד"ה וי"א) שהביא מי שפירש דבאמת זהו הביאור בדברי הגמ', דהיינו דהגמ' עכשיו חוזר ממה שתי' לעיל דלאחר שלמדו הוא, ועכשיו תירץ דלעולם קודם

פסולים אם קרובים הם, ולמה תולה הרשב"א בהא דהגמ' תלאו באילו יאמרו בפנינו גירשה. וכ' דאפשר לומר דאם הרשב"א ס"ל דמה דאתיוהו בי תרי אי"צ לומר בפ"נ הוא משום דמצויין הם לקיימו, וכמש"כ רש"י (ב:), א"כ י"ל דהרשב"א אזיל לשיטתו, דכ' בד"ה אתמר דלעדות קיום כשרים אף קרובים. וא"כ, שפיר כ' דרק משום דכאן צריך להמגו דבפנינו גירשה אמרי' דקרובים פסולים.

(ט) **טעמא מאי, דלמא אתי בעל ומערער...**
השתא בעל לא קא מערער אנן ניקום ונערער עלה-ק', דא"כ גם קודם שלמדו לימא הכי, וכ' החתם סופר דלפי דבריו (שהבאנו לעיל) דלשי' רש"י הי' חשש גמור קודם שלמדו, ולאחר שלמדו הי' רק לעז, א"ש, וע"ש עוד מש"כ ליישב אף אם לא הי' חשש גמור מעיקרא.

(י) **לפי שאין בקיאין לשמה- פרש"י הלכך בתרי סגי להיות עדים דאמר השליח בפני נכתב.**
וכ' הפני יהושע דאע"ג דבכה"ג הוי עד מפי עד, מ"מ לא אכפ"ל בזה, כיון דלקושטא דמלתא רוב בקיאין הן, וא"כ תו לא מקרי אתחזק איסורא, וממילא בעצם ע"א הי' נאמן בה כמו באיסורין, וא"כ ה"ה דעד מפי עד נאמן כמו באיסורין, ומה שצריך ליתנו בפני ב' הוא רק כדי שיהי' דייק ולא אתי לאורועי נפשי'. וע' בשיעורי ר' שמואל (ס"ט) שהביא מש"כ בשו"ת רעק"א (קכ"ג) דהיכא דאי"צ הגדה בב"ד מהני עד מפי עד, וא"כ י"ל דכיון דאמירת לשמה אי"צ להיות בפני ב"ד, ממילא מהני גם עד מפי עד. וע"ע בריטב"א דהק', מה לי דמעיד על הלשמה או על החתימות, לכאו' אפי' עדותו על הלשמה עדות הוא, ולמה לא צריך ג'. ותי' דבעצם זהו ע"א לגבי איסור, אלא דבדבשב"ע צריך שנים, ומשום עיגונא אקילו בה להחשיבו כאיסור, ולא מצינו מי שמעיד על איסור שצריך להעיד לפני ג'.

(יא) **והכא בשליח נעשה עד ועד נעשה דיין קמיפלגי- ע' בריטב"א שהביא מח' הראשונים באם אמרי' דאפי' בשעה שהוא מעיד יכול להיות דיין, או דלמא רק יכול**

בבעל, היינו משום דכיון דהגזירה לא שייך כלל אצלו, א"כ אינו דומה להציור דאשה, דשייך אצלה התקנה, אלא דמלתא דלא שכיח היא, ובוה שפיר אמרי' דשלא תחלוך בשליחות.].

(ו) **טעמא מאי דלמא אתי בעל ומערער וכו'- וק',**
הרי שי' רש"י לעיל (ב:) הי' דהחשש שלא לשמה אינו רק משום ערעור הבעל, אלא חשש אמיתי הוא, דלמא אשכח גט ששמו כשמה, וכו', וא"כ איך אמרי' כאן דכל החשש הוא משום ערעור הבעל. וכ' החתם סופר דבאמת החשש שמא יחזור הדבר לקלוקלו לא הי' חשש מספיק שיצריכו לומר בפ"נ, אלא דנהי דאין חשש גמורה עכשיו, מ"מ עדיין יש לחוש שמא יבא הבעל ויערער, ונהי דגם זה אינו מספיק כדי לעשות תקנה בשבילו, מ"מ כיון שגם יש חשש דשמא יחזור הדבר לקלוקלו, בצירוף הא דחיישינן דשמא יבא הבעל ויערער, תקנו לומר בפ"נ. וא"כ, היכא דאין שייך ערעור הבעל, בזה לא תקנו לומר בפ"נ משום שמא תחזור גרידא. וע"ע בחי' ר' נחום (קי"ט) שהאריך ליישב שי' רש"י באו"א.

(ז) **ומה אילו יאמרו בפנינו גירשה מי לא מהימני- וק',** למה צריך לזה, הרי כיון שבאים לפנינו ואומרים ששלוחי הבעל הם (לפי מש"כ תוס' ב: דזהו המעלה דאתיוהו בי תרי), א"כ שוב אין הבעל נאמן להכחישם ולומר דלאו שלוחים הם, וא"כ למה צריכים לשום מגו. וכ' החתם סופר (ב:) דהוי כמעידים על עצמם דשלוחים הם, וא"כ אינם נאמנים בלא המגו (וזהו הביאור בהגמ' שם). אלא דהק' דבעלמא אמרי' דמגו דבי תרי לא אמרי', וכ' דיש ליישב. אולם ע' בפורת יוסף דמכח קו' זו כ' דע"כ אין נאמנותם מתורת מגו, אלא דכוונת הגמ' דכמו דאם יאמרו בפנינו גירשה יהיו נאמנים, כן יכולים לומר דשלוחים הם [ועדיין צ"ע מה הרויח הגמ' בהדמיון].

(ח) **ומה אילו יאמרו וכו'- כ' הרשב"א דכיון דטעמא דאינן צריכין לומר בפ"נ משום הכי הוא [ומשמע דס"ל דמגו הוא, ולא רק דמיון בעלמא], א"כ ב' שהביאו גט והם קרובים זל"ז או לאיש או לאשה, צ"ל בפ"נ, דהשתא אילו אמרו בפנינו גירשה לא יהיו נאמנין. וע' בשיעורי ר' שמואל (אות כ"ה) שהעיר, דכ"ש אם היו עדותן בתורת עדות ממש, אז ודאי יהיו**

צריך להיות לשמה, א"כ אם רואה כתיבה זו, זה נחשב כתיבת הגט, ושפיר יכול לומר בפני נכתב, ואינו צריך לעמוד על כל אות ואות. וע"ע בריטב"א שכ' להיפוך, דרק לרבא שייך לומר דאין השליח צריך לראות אלא כתיבת שורה א' לשמה, וזהו משום דס"ל דכל העדות על לשמה הוא משום שלא לחלופי, אבל לפי רבה, דעיקר עדותו הוא על הלשמה של הגט, ודאי צריך להעיד על כתיבת כל הגט לשמה.

(ד) **שיטה אחת לשמה** - נח' הראשונים בביאור דבר זה. תוס' כ' דכיון דכתב שיטה אחת לשמה, שוב אנו יכולים לסמוך דכ' גם שאר הגט לשמה. אבל רש"י (לקמן טו.) פי' דשיטה אחת היינו שם האיש והאשה והזמן, ומשמע דס"ל דרק זה צריך להיות לשמה כלל, ולא דראי' הוא על שאר הגט. וכ' הרש"ש (שם) דלכאור' גם צריך לכתוב הרי את מותרת לכל אדם לשמה. ותמה, איך שייך להכיל הכל על שיטה אחת, וכ' דאולי במקצת התורף סגי נולכאו' כוונתו דרק צריך השליח לדעת על מקצת התורף, לא דרק מקצת התורף צריך להיות לשמה, וצ"ע בזה. גם כ' דלפי מש"כ תוס' דבהתחלה סגי, דמסתמא סיימו לשמה, אולי ס"ל דשי' אחת לאו דוקא, ואפי' אם רק התחיל לכתוב לשמה סגי.

להיות דיין לאחר שגמר עדותו. וכ' דלכאור' יש להביא ראי' לזה מסוגיין, דלמ"ד דאי"צ אלא שנים, ומשום דעד נעשה דיין, היינו דכשמעיד הוי ג' דיינים שם, וע"כ שהוא א' מהדיינים, אף בשעה שהעיד. אלא דכ' לדחות הראי', די"ל דשאני הכא דמשום עגונא אקילו בה רבנן. והק' בחי' ר' ארי' לייב (ל"ה), הרי כל הקולא דהקילו בעיגונא הוא בדיני עדות, אבל מה שנוגע לדיינות לא מצינו שום קולא. וצידד דאפשר דהדין דאין עד נעשה דיין הוא דין בההגדה, דאין יכול לעשות "הגדה" אם דיין הוא, וע"כ י"ל דהקילו בעיגונא בדיני הגדה, וע"ש עוד מש"כ בזה.

(ב) **משום דלא אמר בפ"נ ובפ"נ יוציא והולד ממזר- פרש"י**, והא גט כשר הוא ובפניו נכתב. וביאר הפנ"י, דכוונת רש"י לומר דאין קו' הגמ' אם אינו אומר בפ"נ כלל, דזה לא הי' ק' להגמ', דמדינא י"ל שהוא ממזר מדרבנן, שהרי צריך קיום שטרות. אבל מיירי דעכשיו מוכן לומר בפ"נ, וע"ז מתמיה הגמ', למה נאמר דמשום דלא אמר בפ"נ בשעת מעשה שיהי' הולד ממזר.

(ג) **אפי' לא כתב בו אלא שיטה אחת לשמה שוב אינו צריך- ע' ברמב"ן** (ספר הזכות א:): דהביא מהראב"ד דדייק מסוגיין דקיי"ל כרבה, מהא דא"ל דאפי' לא כתב אלא שי' אחת (בפניו) לשמה, אלמא דהשליח צריך לדעת דהי' לשמה, וכרבה. ובחידושו (ה.) גם הביא ראי' זו, וחולק עליו וכ' דעכשיו דמשום דלא אתי לאחלופי צריך לומר בפני נכתב אפי' לרבא, א"כ צריך להיות עדות גמורה, וא"כ, למ"ד דצריך כתיבה לשמה (דהיינו ר"א ור"י) צריך להיות גם עדותו על הכתיבה לשמה. וכ"כ המאירי, דכיון דצ"ל בפני נכתב, א"כ צריך להיות אמירתו דאמר בפ"נ כראוי, דהיינו לשמה. אולם הרמב"ן עצמו דחה מהלך זה, וס"ל דבאמת רק צריך לומר בפני נכתב לפי רבא, אבל אינו צריך לדעת דהכתיבה היתה לשמה, וכוונת ר"א היתה דצריך לעמוד שם בשיטה אחת כדי שיהי' יכול לומר בפ"נ, ומה שאמר "לשמה" היינו דבא לבאר למה אי"צ לעמוד אלא בשי' אחת, וע"ז התירוץ הוא דכיון דרק שי' אחת